

4.5 Člověk a společnost

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast **Člověk a společnost** v základním vzdělávání vybavuje žáka znalostmi a dovednostmi potřebnými pro jeho aktivní zapojení do života demokratické společnosti. Vzdělávání směřuje k tomu, aby žáci poznali dějinné, sociální a kulturně historické aspekty života lidí v jejich rozmanitosti, proměnlivosti a ve vzájemných souvislostech. Seznamuje žáky s vývojem společnosti a s důležitými společenskými jevy a procesy, které se promítají do každodenního života a mají vliv na utváření společenského klimatu. Zaměřuje se na utváření pozitivních občanských postojů, rozvíjí vědomí přináležetosti k evropskému civilizačnímu a kulturnímu okruhu a podporuje přijetí hodnot, na nichž je současná demokratická Evropa budována včetně kolektivní obrany. Důležitou součástí vzdělávání v dané vzdělávací oblasti je prevence rasistických, xenofobních a extrémistických postojů, výchova k toleranci a respektování lidských práv, k rovnosti mužů a žen a výchova k úctě k přírodnímu a kulturnímu prostředí i k ochraně uměleckých a kulturních hodnot. Tato vzdělávací oblast přispívá také k rozvoji finanční gramotnosti a k osvojení pravidel chování při běžných rizikových situacích i při mimořádných událostech.

Ve vzdělávací oblasti **Člověk a společnost** se u žáků formují dovednosti a postoje důležité pro aktivní využívání poznatků o společnosti a mezilidských vztazích v občanském životě. Žáci se učí rozpoznávat a formulovat společenské problémy v minulosti i současnosti, zjišťovat a zpracovávat informace nutné pro jejich řešení, nacházet řešení a vyvozovat závěry, reflektovat je a aplikovat v reálných životních situacích.

Vzdělávací oblast **Člověk a společnost** zahrnuje vzdělávací obory **Dějepis a Výchova k občanství**. Ve svém vzdělávacím obsahu navazuje přímo na vzdělávací oblast **Člověk a jeho svět**. Přesahy dané vzdělávací oblasti se promítají i do jiných vzdělávacích oblastí a do celého života školy a mají přímou vazbu zejména na společenskovední část vzdělávacího oboru *Zeměpis*, který je v zájmu zachování jeho celistvosti umístěn ve vzdělávací oblasti **Člověk a příroda**.

Vzdělávací obor **Dějepis** přináší základní poznatky o konání člověka v minulosti. Jeho hlavním posláním je kultivace historického vědomí jedince a uchování kontinuity historické paměti, především ve smyslu předávání historické zkušenosti. Důležité je zejména poznávání dějů, skutků a jevů, které zásadním způsobem ovlivnily vývoj společnosti a promítly se do obrazu naší současnosti. Důraz je kladen především na dějiny 19. a 20. století, kde leží kořeny většiny současných společenských jevů. Významně se uplatňuje zřetel k základním hodnotám evropské civilizace. Podstatné je rozvíjet takové časové a prostorové představy i empatie, které umožňují žákům lépe proniknout k pochopení historických jevů a dějů. Žáci jsou vedeni k poznání, že historie není jen uzavřenou minulostí ani shlukem faktů a definitivních závěrů, ale je kladením otázek, jimiž se současnost prostřednictvím minulosti ptá po svém vlastním charakteru a své možné budoucnosti. Obecné historické problémy jsou konkretizovány prostřednictvím zařazování dějin regionu i dějin místních.

Vzdělávací obor **Výchova k občanství** se zaměřuje na vytváření kvalit, které souvisejí s orientací žáků v sociální realitě a s jejich začleňováním do různých společenských vztahů a vazeb. Otevírá cestu k realistickému sebepoznání a poznávání osobnosti druhých lidí a k pochopení vlastního jednání i jednání druhých lidí v kontextu různých životních situací. Seznamuje žáky se vztahy v rodině a širších společenstvích, s hospodářským životem, a rozvíjí

jejich orientaci ve světě financí. Přibližuje žákům úkoly důležitých politických institucí a orgánů včetně činností armády, a ukazuje možné způsoby zapojení jednotlivců do občanského života. Učí žáky respektovat a uplatňovat mravní principy a pravidla společenského soužití a přebírat odpovědnost za vlastní názory, chování a jednání i jejich důsledky. Rozvíjí občanské a právní vědomí žáků, posiluje smysl jednotlivců pro osobní i občanskou odpovědnost a motivuje žáky k aktivní účasti na životě demokratické společnosti.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- rozvíjení zájmu o současnost a minulost vlastního národa i jiných kulturních společností, utváření a upevňování vědomí příslušnosti k evropské kultuře,
- odhalování kořenů společenských jevů, dějů a změn, promyšlení jejich souvislostí a vzájemné podmíněnosti v reálném a historickém čase,
- hledání paralel mezi minulými a současnými událostmi a jejich porovnávání s obdobnými či odlišnými jevy a procesy v evropském a celosvětovém měřítku,
- utváření pozitivního hodnotového systému opřené o historickou zkušenost,
- rozlišování mýtů a skutečnosti, rozpoznávání projevů a příčin subjektivního výběru a hodnocení faktů i ke snaze o objektivní posouzení společenských jevů současnosti i minulosti,
- vytváření schopnosti využívat jako zdroj informací různorodé verbální i neverbální texty společenského a společenskovedního charakteru,
- rozvíjení orientace v mnohotvárnosti historických, sociokulturních, etických, politických, právních a ekonomických faktů tvořících rámec každodenního života; k poznávání a posuzování každodenních situací a událostí ve vzájemných vazbách a širších souvislostech včetně souvislostí mezinárodních a globálních,
- úctě k vlastnímu národu i k jiným národům a etnikům; k rozvíjení respektu ke kulturním či jiným odlišnostem (zvláštnostem) lidí, skupin i různých společností,
- uplatňování aktivního přístupu k ochraně zdraví, života, majetku při běžných, rizikových i mimořádných událostech i poznávání otázek obrany státu
- získávání orientace v aktuálním dění v ČR, EU, NATO a ve světě, k rozvíjení zájmu o veřejné záležitosti,
- utváření vědomí vlastní identity a identity druhých lidí, k rozvíjení realistického sebepoznávání a sebehodnocení, k akceptování vlastní osobnosti i osobnosti druhých lidí,
- orientaci v problematice peněz a cen a k odpovědnému spravování osobního (rodinného) rozpočtu s ohledem na měnící se životní situaci
- utváření pozitivních vztahů k opačnému pohlaví v prostředí školy i mimo školu, k rozpoznávání stereotypního nahlížení na postavení muže a ženy v rodině, v zaměstnání i v politickém životě, k vnímání předsudků v nazírání na roli žen ve společnosti,
- rozpoznávání názorů a postojů ohrožujících lidskou důstojnost nebo odporujících základním principům demokratického soužití; ke zvyšování odolnosti vůči myšlenkové manipulaci,

- uplatňování vhodných prostředků komunikace k vyjadřování vlastních myšlenek, citů, názorů a postojů, k zaujímání a obhajování vlastních postojů a k přiměřenému obhajování svých práv
- tvoření, experimentování, prověřování svých hypotéz, objevování, aktivnímu hledání, navrhování a ověřování různých řešení prostřednictvím ICT, diskuzi s ostatními a tím k prohlubování a rozvíjení porozumění základním informatickým konceptům a principům fungování digitálních technologií
- k tomu, že při analýze problému s využitím ICT vybírá, které aspekty lze zanedbat a které jsou podstatné pro jeho řešení; s porozuměním chrání sebe své soukromí, data i zařízení

Výuka vzdělávací oblasti *Člověk a společnost* je realizována v předmětech Dějepis, Občanská a rodinná výchova a Zeměpis. Hodinové dotace všech předmětů jsou přiřazeny podle Učebního plánu ŠVP.

4.5.1 Dějepis

Charakteristika vzdělávacího oboru

Vzdělávací obor **Dějepis** přináší základní poznatky o vývoji lidské společnosti a o konání člověka v minulosti. Z poznatků historické vědy se snaží vybrat to, co má pro život a společenskou identifikaci a uplatnění dnešního kulturního člověka smysl. Jde o kultivaci historického vědomí jedince a uchování historické paměti národa.

Důležité je hlavně objektivní poznávání procesů, skutků a jevů, které rozhodujícím způsobem ovlivnily vývoj společnosti a promítly se do naší současnosti. Důraz je kladen na dějiny 19. a 20. století, kde leží kořeny řady současných společenských jevů.

Významně se uplatňuje zřetel k základním hodnotám evropské civilizace. Velký význam má kontinuální přehled národních dějin. Obecně historické problémy a také důležité události je třeba konkretizovat prostřednictvím regionálních a místních dějin.

Podstatné je rozvíjet časové a prostorové představy, které umožňují žákům lépe proniknout k pochopení historických jevů a dějů. Žáci jsou vedeni k poznání, že dějiny nejsou jen uzavřenou minulostí, ale je nutné také klást otázky, jimiž se současnost prostřednictvím minulosti ptá po svém vlastním charakteru a možné budoucnosti.

Výchovně vzdělávací strategie k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí

Klíčová kompetence	Výchovně a vzdělávací strategie
<i>Kompetence k učení</i>	Podpora rozvoje dovedností a způsobů rozhodování metodami, které umožňují přímou zkušenost
	Dostatek informačních zdrojů – knihovna, internet, exkurze atd.
	Propojení informací se skutečným životem
	Práce s informacemi (vyhledávání informací z různých zdrojů, tištěných i elektronických, porozumění jim)
	Samostatnost, organizace vlastní činnosti
	Vlastní úsudek, iniciativa, tvořivost, zodpovědnost

	Komunikace, spolupráce v týmu
	Poznání vlastních možností
	Prezentace vlastních výsledků
	Tvořivost (práce na projektech)
	Chápat smysl vlastní práce
	Práce v motivujícím prostředí
	Práce s přiměřeným učivem
	Hodnocení za to, co žák umí, ne za to, co neumí
	Využívání kladného hodnocení a dobrých výsledků jako motivace
	Výuka bez situací nerovnosti, ponižení apod.
	Stanovení postupných cílů
	Zařazování metod podporujících zvědavost
	Získané vědomosti a poznatky aplikovat v praktickém životě
	Osobní příklad
Kompetence k řešení problémů	Poznatky nejsou předkládány v hotové podobě
	Uplatňování mezipředmětových vztahů
	Objevování vzájemných příčin a souvislostí přírodních a společenských jevů a dějů
	Přechod od frontálního vyučování k více aktivizujícím metodám
	Široké uplatnění praktických cvičení – vyhledávání informací a následné ověřování jejich relevance
	Uplatňování základních myšlenkových operací – srovnávání, analýza, syntéza, zobecňování, abstrakce
	Rozvoj schopnosti logického uvažování
	Řešení problémů na základě kritického zhodnocení informací
	Podpora netradičních způsobů řešení
Kompetence komunikativní	Prostor pro komunikace různými formami (ústně, písemně, výtvarnými prostředky, využitím technických prostředků a internetových zdrojů)
	Dodržování etiky komunikace (věcnost, naslouchání, respektování různých názorů – originálních, nezdařených apod.)
	Základ spolupráce a společného prožívání
	Předpoklady pro poznávání sebe a vztahů k jiným
	Práce v týmu
Kompetence sociální a personální	Atmosféra demokracie a přátelství
	Kooperativní učení, spolupráce ve výuce, využití metody kritického myšlení ve vztahu k používaným zdrojům a materiálům
	Osobní odpovědnost za výsledky společné práce
	Spolupráce učitelů
	Spolupráce s rodiči a dalšími partnery
	Učit se samostatně rozhodovat a nést důsledky za svá rozhodnutí
	Demokracii a svobodu nezaměňovat za anarchii
	Nutnost dodržování mravních hodnot a slušného jednání
	Vhodnou formou prosazovat svoje zájmy
	Učit se argumentovat
	Učit se chápat bohatství a složitost citového života, rozvíjet citovou otevřenost vůči podnětům z prostředí, ve kterém žijí
	Učit se otevřeně a kultivovaně projevoval své city

Kompetence občanské	Stanovení jasných pravidel pro soužití ve škole – práva, povinnosti, sankce
	Vztahy ve škole – úcta, sounáležitost, uznání
	Otevřenost vůči spolužákům
	Solidarita s druhými
	Rozvíjení kritických postojů k negativním jevům ve škole i společnosti
	Integrace žáků vyžadujících speciální péči
	Multikulturní výchova – porozumění odlišnému způsobu života lidí z jiných kultur
	Vytváření podmínek pro adaptaci žáků z jiných kulturních prostředí
	Ohleduplnost vůči starým a nemocným lidem
	Vhodné prostředí – funkční, estetické, bezpečné – spoluúčast na jeho úpravě
	Učit se ohleduplnému a citlivému vztahu k lidem, přírodě, kulturním a etickým hodnotám
	Využití osobních zkušeností žáků s komunikací v médiích, na sociálních sítích, zkušeností z četby k přiblížení myšlení a jednání druhých lidí
	Kompetence pracovní
Důsledné dodržování bezpečnosti práce při činnostech ve škole	
Účast žáků při úpravách prostředí školy	
Vedení k dodržování autorského práva, k ochraně osobních údajů, dodržování licencí duševního vlastnictví aj.	
Uplatňování sebehodnocení žáků	
Uplatňování mezipředmětových vztahů při volbě povolání	
Kompetence digitální	Využívání vhodných digitálních technologií ve škole i mimo ni
	Vyhledávání a zkoušení nových technologií a aplikací

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

<p>1. ČLOVĚK V DĚJINÁCH</p> <p>Očekávané výstupy</p> <p>žák</p> <p>1.1 uvede konkrétní příklady důležitosti a potřeby dějepisných poznatků</p> <p>1.2 uvede příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány</p> <p>1.3 orientuje se na časové ose a v historické mapě, řadí hlavní historické epochy v chronologickém sledu</p>

Učivo

- význam zkoumání dějin, získávání informací o dějinách; historické prameny
- historický čas a prostor

2. POČÁTKY LIDSKÉ SPOLEČNOSTI

Očekávané výstupy

žák

- 2.1 charakterizuje život pravěkých sběračů a lovců, jejich materiální a duchovní kulturu*
- 2.2 objasní význam zemědělství, dobytkářství a zpracování kovů pro lidskou společnost*
- 2.3 uvede příklady archeologických kultur na našem území*

Učivo

- člověk a lidská společnost v pravěku

3. NEJSTARŠÍ CIVILIZACE. KOŘENY EVROPSKÉ KULTURY

Očekávané výstupy

žák

- 3.1 rozpozná souvislost mezi přírodními podmínkami a vznikem prvních velkých zemědělských civilizací*
- 3.2 uvede nejvýznamnější typy památek, které se staly součástí světového kulturního dědictví*
- 3.3 demonstruje na konkrétních příkladech přínos antické kultury a uvede osobnosti antiky důležité pro evropskou civilizaci, zrod křesťanství a souvislost s judaismem*
- 3.4 porovná formy vlády a postavení společenských skupin v jednotlivých státech a vysvětlí podstatu antické demokracie*

Učivo

- nejstarší starověké civilizace a jejich kulturní odkaz
- antické Řecko a Řím
- střední Evropa a její styky s antickým Středomořím

4. KŘESŤANSTVÍ A STŘEDOVĚKÁ EVROPA

Očekávané výstupy

žák

- 4.1 popíše podstatnou změnu evropské situace, která nastala v důsledku příchodu nových etnik, christianizace a vzniku států*
- 4.2 porovná základní rysy západoevropské, byzantsko-slovanské a islámské kulturní oblasti*
- 4.3 objasní situaci Velkomoravské říše a vnitřní vývoj českého státu a postavení těchto státních útvarů v evropských souvislostech*
- 4.4 vymezí úlohu křesťanství a víry v životě středověkého člověka, konflikty mezi světskou a církevní mocí, vztah křesťanství ke kacířství a jiným věroukám*
- 4.5 ilustruje postavení jednotlivých vrstev středověké společnosti, uvede příklady románské a gotické kultury*

Učivo

- nový etnický obraz Evropy
- utváření států ve východoevropském a západoevropském kulturním okruhu a jejich specifický vývoj
- islám a islámské říše ovlivňující Evropu (Arabové, Turci)
- Velká Morava a český stát, jejich vnitřní vývoj a postavení v Evropě
- křesťanství, papežství, císařství, křížové výpravy
- struktura středověké společnosti, funkce jednotlivých vrstev
- kultura středověké společnosti - románské a gotické umění a vzdělanost

5. OBJEVY A DOBÝVÁNÍ. POČÁTKY NOVÉ DOBY

Očekávané výstupy

žák

- 5.1 vysvětlí znovuzrození antického ideálu člověka, nové myšlenky žádající reformu církve včetně reakce církve na tyto požadavky*
- 5.2 vymezí význam husitské tradice pro český politický a kulturní život*
- 5.3 popíše a demonstruje průběh zámořských objevů, jejich příčiny a důsledky*
- 5.4 objasní postavení českého státu v podmínkách Evropy rozdělené do řady mocenských a náboženských center a jeho postavení uvnitř habsburské monarchie*
- 5.5 objasní příčiny a důsledky vzniku třicetileté války a posoudí její důsledky*
- 5.6 na příkladech evropských dějin konkretizuje absolutismus, konstituční monarchie, parlamentarismus*
- 5.7 rozpozná základní znaky jednotlivých kulturních stylů a uvede jejich představitele a příklady významných kulturních památek*

Učivo

- renesance, humanismus, husitství, reformace a jejich šíření Evropou
- zámořské objevy a počátky dobývání světa
- český stát a velmoci v 15. – 18. století
- barokní kultura a osvícenství

6. MODERNIZACE SPOLEČNOSTI

Očekávané výstupy

žák

- 6.1 vysvětlí podstatné ekonomické, sociální, politické a kulturní změny ve vybraných zemích a u nás, které charakterizují modernizaci společnosti*
- 6.2 objasní souvislost mezi událostmi francouzské revoluce a napoleonských válek na jedné straně a rozbitím starých společenských struktur v Evropě na straně druhé*
- 6.3 porovná jednotlivé fáze utváření novodobého českého národa v souvislosti s národními hnutími vybraných evropských národů*
- 6.4 charakterizuje emancipační úsilí významných sociálních skupin; uvede požadavky formulované ve vybraných evropských revolucích*
- 6.5 na vybraných příkladech demonstruje základní politické proudy*

6.6 vysvětlí rozdílné tempo modernizace a prohloubení nerovnoměrnosti vývoje jednotlivých částí Evropy a světa včetně důsledků, ke kterým tato nerovnoměrnost vedla; charakterizuje soupeření mezi velmocemi a vymezí význam kolonií

Učivo

- Velká francouzská revoluce a napoleonské období, jejich vliv na Evropu a svět; vznik USA
- industrializace a její důsledky pro společnost; sociální otázka
- národní hnutí velkých a malých národů; utváření novodobého českého národa
- revoluce 19. století jako prostředek řešení politických, sociálních a národnostních problémů
- politické proudy (konzervatismus, liberalismus, demokratismus, socialismus), ústava, politické strany, občanská práva
- kulturní rozrůzněnost doby
- konflikty mezi velmocemi, kolonialismus

7. MODERNÍ DOBA

Očekávané výstupy

žák

7.1 na příkladech demonstuje zneužití techniky ve světových válkách a jeho důsledky

7.2 rozpozná klady a nedostatky demokratických systémů

7.3 charakterizuje jednotlivé totalitní systémy, příčiny jejich nastolení v širších ekonomických a politických souvislostech a důsledky jejich existence pro svět; rozpozná destruktivní sílu totalitarismu a vypjatého nacionalismu

7.4 na příkladech vyloží antisemitismus, rasismus a jejich nepřijatelnost z hlediska lidských práv

7.5 zhodnotí postavení Československa v evropských souvislostech a jeho vnitřní sociální, politické, hospodářské a kulturní prostředí

Učivo

- první světová válka a její politické, sociální a kulturní důsledky
- nové politické uspořádání Evropy a úloha USA ve světě; vznik Československa, jeho hospodářsko-politický vývoj, sociální a národnostní problémy
- mezinárodně politická a hospodářská situace ve 20. a 30. letech; totalitní systémy – komunismus, fašismus, nacismus – důsledky pro Československo a svět
- druhá světová válka, holocaust; situace v našich zemích, domácí a zahraniční odboj; politické, mocenské a ekonomické důsledky války

8. ROZDĚLENÝ A INTEGROJÍCÍ SE SVĚT

Očekávané výstupy

žák

8.1 vysvětlí příčiny a důsledky vzniku bipolárního světa; uvede příklady střetávání obou bloků

8.2 vysvětlí a na příkladech doloží mocenské a politické důvody euroatlantické hospodářské a vojenské spolupráce

8.3 posoudí postavení rozvojových zemí

8.4 prokáže základní orientaci v problémech současného světa

Učivo

- studená válka, rozdělení světa do vojenských bloků reprezentovaných supervelmocemi; politické, hospodářské, sociální a ideologické soupeření
- vnitřní situace v zemích východního bloku (na vybraných příkladech srovnání s charakteristikou západních zemí)
- vývoj Československa a od roku 1945 do roku 1989, vznik České republiky
- rozpad koloniálního systému, mimoevropský svět
- problémy současnosti
- věda technika a vzdělání jako faktory vývoje; sport a zábava

6. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
uvede konkrétní příklady důležitosti a potřebnosti dějepisných poznatků, uvede zdrojů informací o minulosti příklady: pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány	Úvod do dějepisu	1.1, 1.2
Charakterizuje historické prameny, uvědomuje si význam ochrany památek	Poznáváme práci a život našich předků	1.2
Orientuje se na časové ose, dokáže zařadit jednotlivé roky do příslušných staletí a tisíciletí	Časová přímka, letopočet; měříme čas	1.3
	Pravěk	
Dokáže vysvětlit, jak se člověk vyčlenil ze světa zvířat. Charakterizuje život pravěkých lovců a sběračů, jejich nástroje a zbraně. Chápe rozhodující vliv práce a řeči na vývoj lidské společnosti.	Vznik a vývoj člověka	2.1
Objasní vznik pravěkého umění; ví, jak se tradičně vysvětluje vznik náboženských představ, charakterizuje duchovní kulturu pravěkého člověka.	Začátky umění a náboženství	2.1
Charakterizuje život pravěkých sběračů a lovců, jejich materiální kulturu, objasní význam zemědělství, dobytkařství a zpracování kovů pro lidskou společnost, uvede příklady archeologických kultur na našem území.	Vývoj společnosti v pravěku	2.1, 2.2, 2.3
	Nejstarší starověké státy:	
Zdůvodní, proč právě v povodí velkých řek vznikly první státy. Rozpozná souvislost mezi přírodními podmínkami a vznikem prvních velkých zemědělských	Nejstarší starověké státy: Mezopotámie, Egypt, Indie, Čína, východní Středomoří	3.1, 3.2

civilizací. Je schopen pohovořit o odkazu velkých orientálních civilizací pro pozdější vývoj		
	Antika:	
	Starověké Řecko	
Uvede přírodní podmínky pro vznik řeckých států. Porovná formy vlády a postavení společenských skupin v jednotlivých státech a vysvětlí podstatu antické demokracie. Uvede nejvýznamnější typy památek, které se staly součástí světového kulturního dědictví. Uvědomí si přínos antické kultury.	Dějiny antického Řecka	3.2, 3.3, 3.4
	Starověký Řím	
Objasní, jak vznikl římský městský stát a jak se rozvíjel. Chápe podíl vlivu římského státu na vývoj starověkého světa. Uvědomuje si přínos římského státu v oblasti politické, hospodářské, kulturní. Vnímá zrod křesťanství a jeho souvislost s judaismem.	Dějiny starověkého Říma	3.2, 3.3, 3.4
Popíše podstatnou změnu evropské situace, která nastala v důsledku příchodu nových etnik, christianizace a vzniku států.	První středověké státy a vznik křesťanství	4.1
Uvědomí si základní rysy byzantské a islámské kulturní oblasti.	Byzantská říše, Arabové	4.1, 4.2
Sleduje a hodnotí úlohu křesťanství a víry.	Křesťanství v raném středověku	4.1, 4.2, 4.4
Má představu o změnách evropské situace v důsledku příchodu nových etnik a vzniku států. Objasní význam franské říše pro další vývoj západoevropské civilizace.	Franská říše	4.1, 4.2, 4.4

7. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
Dovede zařadit současné slovanské národy do skupin. Vnímá podstatnou změnu evropské situace po příchodu nových etnik a vzniku států. Objasní situaci Velkomoravské říše a vnitřní vývoj českého státu a postavení těchto útvarů v evropských souvislostech.	Počátky českých dějin	4.1, 4.2, 4.3.
Porovnává utváření raně středověkých států, vnímá rozdílné i shodné rysy	Evropa v raném středověku	4.2, 4.4.

v jejich vývoji. Popíše konflikty mezi světskou a církevní mocí, vztah křesťanství k jiným věroukám.		
Charakterizuje základní rysy vývoje českého státu v raném středověku.	Český stát v raném středověku	4.2, 4.3,4.4, 4.5
Objasní vývoj evropských států v období vrcholného středověku, ilustruje postavení jednotlivých vrstev středověké společnosti.	Evropa v období vrcholného středověku	4.3, 4.5
Objasní vnitřní vývoj českého státu v období vrcholného středověku, ilustruje postavení jednotlivých vrstev středověké společnosti. Vymezí úlohu křesťanství a víry v životě středověkého člověka.	Český stát v období vrcholného středověku	4.3, 4.4,4.5
V základních rysech objasní podstatu vývoje v Evropě.	Evropa v pozdním středověku	4.2, 4.4
Popíše postavení českého státu v Evropě, vymezí význam husitské tradice pro český politický vývoj.	Český stát v pozdním středověku	5.2
Rozpozná hlavní znaky jednotlivých kulturních stylů a uvede jejich představitele a příklady významných kulturních památek, vnímá vliv kultury na život středověké společnosti.	Středověká kultura – Evropa, český stát	4.5, 5.7
Popíše a demonstuje příčiny, průběh zámořských objevů. Na mapě ukáže cesty nejvýznamnějších mořeplavců, určí důvody hledání nových obchodních cest a dobývání zámořských zemí. Zhodnotí důsledky zámořských objevů.	Zámořské objevy a jejich důsledky	5.3.
Uvede hlavní požadavky na reformu církve, jména nejdůležitějších reformátorů. Pohovoří o nejdůležitějších náboženských konfliktech 16. století.	Reformace	5.1.

8. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka 8. ročníku	Učivo	Výstupy
Objasní význam a postavení českého státu ve střední Evropě i uvnitř habsburské monarchie. Uvede okolnosti nástupu habsburské dynastie na český trůn.	Český stát v 16. – 18. století	5.4.

Je schopen stručně popsat příčiny a průběh třicetileté války a zhodnotí její důsledky pro střední Evropu.	Třicetiletá válka v Evropě a v českém státě	5.5.
V hlavních rysech charakterizuje vývoj a konkretizuje pojmy: absolutismus, konstituční monarchie, parlamentarismus.	Vývoj v Evropě po třicetileté válce v 17. a 18. století – absolutismus v Evropě	5.6.
Vysvětlí, proč mělo vědecké poznání a průmyslový vývoj zásadní význam pro rozvoj společnosti. Uvede jména nejvýznamnějších vědců a obory jejich činnosti. Vysvětlí rozdílné tempo modernizace a prohloubení nerovnoměrnosti vývoje jednotlivých částí Evropy. Vnímá vznik a význam kolonií.	Vznik moderní vědy, přechod k průmyslové společnosti	6.1, 6.6
Charakterizuje barokní sloh, uvede nejvýznamnější osobnosti barokního umění, zná nejdůležitější památky. Zhodnotí přínos osvícenství pro modernizaci evropské společnosti.	Barokní kultura a umění v Evropě a v českých zemích, osvícenství	5.7, 6.1
Posoudí situaci v našich zemích, vysvětlí pojmy roboty, rekatolizace, exulanti. Zhodnotí obsah a přínos reforem 18. století pro budoucí vývoj habsburské monarchie.	České země po třicetileté válce – vývoj v 17. a v 18. století, osvícenský absolutismus	5.5, 6.1
Vysvětlí vznik občanské společnosti na příkladu vzniku a formování USA.	Vznik USA	6.1.
Objasní, jaké změny přinesla evropské civilizaci Francouzská revoluce. Stručně vylíčí průběh napoleonských válek a posoudí význam revolučních událostí pro postupnou likvidaci absolutismu v Evropě.	Francouzská revoluce a napoleonské války	6.2.
Uvědomuje si, že národní obrození bylo základem vzniku novodobého českého národa. Definiuje pojem české národní obrození, uvede nejvýznamnější osobnosti a charakterizuje jejich dílo. Posoudí úlohu drobné venkovské inteligence. Má představu i o regionálních osobnostech.	České národní obrození	6.1, 6.3
Charakterizuje nové umělecké slohy, uvede příklady z literatury, hudby, výtvarného umění a z architektury (zná i místní příklady), doloží vliv vědeckého poznání na rozvoj společnosti	Kultura přelomu 18. a 19. stol., 1. pol. 19. st., rozvoj vědy a společenských věd	5.7, 6.1
Zhodnotí společenskou situaci a pokusí se naznačit, že absolutismus byl delším časovým horizontu neudržitelný i v habsburské monarchii.	České země za Metternichova absolutismu	6.3.
Vysvětlí, že revoluce r. 1848 zásadním způsobem narušily absolutismus a otevřely	Revoluční rok 1848 v Evropě	6.3, 6.4.

cestu k parlamentarismu a formování občanské společnosti v uvedených zemích.		
Stručně popíše průběh revolučních událostí v našich zemích a zhodnotí výsledky. Vysvětlí, proč se stále více uplatňovala česko-slovenská vzájemnost.	České národní hnutí v revoluci 1848	6.4, 6.5
Doloží, proč měl průmysl a mezinárodní obchod rozhodující význam na nerovnoměrný vývoj jednotlivých zemí.	Průmyslová revoluce	6.5, 6.6
Určí, jaký význam mělo sjednocení uvedených zemí na celoevropský vývoj.	Sjednocení Itálie a Německa	6.6.
Porovná deklarované svobody při vzniku USA a realitu v polovině 19. stol. Rozpozná klady a zápory demokratických režimů. Určí, co válka vyřešila a jaký měl její výsledek význam pro další vývoj USA. Zná význam slova rasismus.	Občanská válka v USA	6.1, 6.6, 7.2, 7.4
Vysvětlí podstatu rakousko-uherského vyrovnání. Zdůvodní, proč se Češi cítili poškozeni a jak na situaci reagovali. Posoudí, zda to bylo správné.	Vznik Rakousko-Uherska	6.1, 6.3, 6.5, 6.6

9. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
V hlavních rysech charakterizuje jednotlivé velmoci, vysvětlí prohloubení nerovnoměrnosti vývoje jednotlivých částí Evropy a světa, na příkladech sporů o kolonie osvětlí příčiny rostoucího napětí před I. světovou válkou.	Situace ve světě a v Evropě ve 2. pol. 19. st. a na přelomu 19. a 20. století, konflikty mezi velmocemi, kolonialismus	6.6,
Má orientační znalosti o uměleckých směrech v literatuře a výtvarném umění (světovém i českém), dokáže najít potřebné informace v odborné literatuře.	Kultura na přelomu století	5.7, 6.3
Demonstruje zneužití techniky ve světové válce a jeho důsledky. Dokáže stručně vyprávět o příčinách a průběhu války a o prvním čs. odboji.	I. světová válka	7.1.
Objasní rozhodující příčiny, které vedly k revolučním událostem, je schopen v hlavních rysech popsat průběh obou revolucí. Charakterizuje podstatu totalitních režimů, příčiny jejich nastolení v širších ekonomických a politických souvislostech a důsledky jejich existence pro svět.	Ruské revoluce	6.4, 7.1, 7.3

Zná průběh událostí z října 1918, objasní roli hlavních osobností zahraničního i domácího odboje. Vznik samostatného státu vysvětlí jako emancipační snahu českého a slovenského národa. Zhodnotí postavení Československa v evropských souvislostech	Vznik Československé republiky	6.4, 7.2, 7.5
Zhodnotí postavení Československé republiky v meziválečném období. Uvede příklady vyspělé demokracie (sociální, národnostní). Je schopen v hlavních rysech charakterizovat politické uspořádání státu, jeho mocenský systém. Je schopen argumenty doložit široká práva a svobody obyvatelstva bez ohledu na národnost. Má orientační znalosti o čs. kultuře období I. republiky.	Československo ve 20. a 30. letech	7.2, 7.3, 7.4, 7.5
Uvede základní fakta z vývoje sovětského státu ve 20. a 30. letech. Na příkladech vysvětlí fungování Stalinovy diktatury jako totalitní společenský systém, rozpozná destruktivní sílu totalitarismu.	Sovětský svaz ve 20. a 30. letech	7.3, 7.5
Za pomoci znalostí o průběhu a dopadech krize vysvětlí, proč se Evropa otevřela diktaturám.	Hospodářská krize 1929 - 1933 a její důsledky	7.2, 7.5
Charakterizuje fašismus jako hnutí směřující k brutální totalitě. Na příkladech vyloží antisemitismus, rasismus a jejich nepřijatelnost z hlediska lidských práv.	Fašismus a fašistické diktatury. Totalitní režimy	7.2, 7.3, 7.4
Dokáže stručně vyprávět o nejdůležitějších událostech, zhodnotí mezinárodní postavení Československa. Je schopen diskutovat o možných variantách vývoje událostí.	Předválečné Československo	7.2., 7.5.
Zhodnotí celou událost z našeho hlediska. Objasní, za jakých okolností vznikl protektorát. Stručně charakterizuje společenské uspořádání jako totalitu a nacistickou nadvládu. Je schopen pohovořit o čs. odboji, odbojových organizacích a hlavních osobnostech. Zdůvodní význam odbojové aktivity pro poválečnou obnovu Československa. Charakterizuje heydrichiádu jako období největší perzekuce českého národa.	Československo za 2. světové války	7.2., 7.3., 7.5.
Na příkladech dokáže slabost demokratických systémů v konfrontaci s diktaturami (nacistickou a Stalinovou). Dokáže v hlavních rysech vylíčit průběh války. Uvede nejdůležitější	2. světová válka	7.1., 7.2., 7.3.,

události války v Evropě, Tichomoří a v severní Africe. Charakterizuje ničivé výsledky světové války, vysvětlí pojmy: holocaust, válečné zločiny.		
Porovná oba politické bloky, které se zformovaly po II. světové válce, uvede příklady jejich prvních střetů. Určí, do kterého uskupení bylo včleněno Československo. V hlavních rysech charakterizuje střetávání obou společensko-politických bloků a pokusí se určit roli Československa	Poválečný vývoj 1945 – 1989 (svět a Československo)	7.2., 7.3., 7.5., 8.1.
Podá stručnou charakteristiku vývoje ve světě a v Československu po r. 1989. Je schopen pohovořit o rozdělení společného státu Čechů a Slováků, o začlenění ČR do NATO a EU. Charakterizuje dnešní Českou republiku.	Moderní dějiny po ro. 1989 (Československo – Česká republika, svět)	7.1., 7.2., 7.3., 7.5., 8.1., 8.2, 8.3
Uvede příklady mezinárodní spolupráce (EU, NATO). Identifikuje největší problémy současného světa. Pokusí se začlenit do kontextu situaci ve střední Evropě.	Současný svět	8.2., 8.3., 8.4.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova

Ročník	Předmět	Téma
7.	D	Jan Hus a jeho ideály - v čem je pro nás vzorem.
8.	D	J. A. Komenský - myslitel, politik, učitel a filozof.
9.	D	Osobnost T. G. Masaryka.

Výchova demokratického občana

Ročník	Předmět	Téma
6.	D	Starověké Athény - kolébka demokracie.
6.	D	Řecko-perské války byly zápasem malého národa za svobodu.
6.	D	Jak fungovala římská republika.
7.	D	Jak žili nejstarší Čechové a Moravané (o uspořádání společnosti).
7.	D	Husité chtěli zcela změnit společnost.
8.	D	Protiklad absolutismu a konstituce.
8.	D	Velké ideály francouzské revoluce 1789 - 1794.
8.	D	1848 - rok revolucí (snaha o vytvoření občanské společnosti).
9.	D	Česká společnost a politika ve 2. polovině 19. století. T. G. Masaryk.
9.	D	Vznik a principy fungování Československé republiky (1918 - 1938).

9.	D	Demokratické státy a diktatury mezi světovými válkami.
9.	D	Československý odboj za II. světové války.
9.	D	Československo na cestě od voleb r. 1946 k totalitní společnosti.
9.	D	60. léta a čs. rok 1968 - období nadějí a zklamání.
9.	D	Velké zlomy v 80. letech a listopadové události r. 1989.
9.	D	Budování demokratické společnosti v 90. letech.
9.	D	Vznik České republiky a její začleňování do mezinárodních struktur.

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Ročník	Předmět	Téma
6.	D	Řekové jako první skuteční Evropané (jejich osady, cesty, kultura)
6.	D	Řecká a římská vzdělanost a věda - základ dnešní vzdělanosti.
7.	D	Slované a jejich role v Evropě.
7.	D	Románská kultura a gotika sjednotily Evropu po kulturní stránce.
8.	D	Humanismus a renesance předznamenaly nástup novověku.
8.	D	Zámořské objevy daly lidstvu obrovské možnosti.
8.	D	Tricetiletá válka a anglická revoluce zcela změnila poměry v Evropě.
8.	D	Baroko a jeho vliv na české země.
8.	D	Evropa ve 2. polovině 19. století - průmyslová společnost.
9.	D	I. světová válka jako boj o rozdělení světa
9.	D	II. světová válka - největší válečný konflikt v dějinách lidstva.
9.	D	Globální změny ve světě a období supervelmocí (1945 - 1990).
9.	D	Současný svět.

Multikulturní výchova

Ročník	Předmět	Téma
6.	D	Proměny starověkých civilizací, národů a jejich kultur.
6.	D	Umění a náboženství starověkých Řeků a Římanů - základ dnešní evropské kultury.
6.	D	Řím - starověké velkoměsto, v němž se střetávaly různé kultury.
7.	D	Křesťanství a islám v raném středověku (střety i vzájemné obohacování).
8.	D	Kolonialismus a světový obchod v 18. a 19. století.
9.	D	Antisemitismus a holocaust.

Environmentální výchova

Ročník	Předmět	Téma
6.	D	Poznáváme život a práci našich předků.
6.	D	Začátky umění a náboženství - člověk chtěl poznat svět a přírodu.
7.	D	Jak lidé měnili krajinu v dobách středověké kolonizace a zakládání měst.

8.	D	Průmyslová revoluce a velké změny ve způsobu života lidí.
----	---	---

Mediální výchova

Ročník	Předmět	Téma
8.	D	Život v rudolfínské Praze

Finanční gramotnost

Ročník	Předmět	Téma
6.	D	Pravěk
6.	D	Starověká Čína
7.	D	Úloha středověkých měst a obchod, venkovská kolonizace
8.	D	Hospodářské poměry v habsburské monarchii
8.	D	Průmyslová revoluce, hospodářské a společenské změny
9.	D	Světová hospodářská krize

4.5.2 Občanská a rodinná výchova

Charakteristika vzdělávacího oboru

Vzdělávací obor **Občanská a rodinná výchova** se zaměřuje na vytváření kvalit, které souvisejí s orientací žáků ve společnosti. Napomáhá k realistickému sebepoznávání osobnosti druhých lidí a k pochopení vlastního jednání i jednání druhých lidí v různých životních situacích. Seznamuje žáky se vztahy v rodině, s hospodářským životem, činností důležitých politických institucí a orgánů a s možnostmi zapojení jednotlivce do občanského života. Učí žáky respektovat a uplatňovat mravní principy a pravidla společenského života a přebírat odpovědnost za vlastní názory, chování, jednání i jejich důsledky. Rozvíjí občanské a právní vědomí žáků, posiluje smysl jednotlivců pro osobní i občanskou odpovědnost a motivuje žáky k aktivní účasti na životě demokratické společnosti.

Vzdělávací obor zahrnuje témata „Obrany státu“, „Finanční gramotnost“ a „Korupce“.

Výchovně vzdělávací strategie k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí

Klíčová kompetence	Výchovně a vzdělávací strategie
<i>Kompetence k učení</i>	Podpora rozvoje dovedností a způsobů rozhodování metodami, které umožňují přímou zkušenost
	Dostatek informačních zdrojů – knihovna, internet, exkurze atd.
	Propojení informací se skutečným životem
	Práce s informacemi (vyhledávání informací z různých zdrojů, tištěných i elektronických, porozumění jim)
	Samostatnost, organizace vlastní činnosti
	Vlastní úsudek, iniciativa, tvořivost, zodpovědnost
	Komunikace, spolupráce v týmu
	Poznání vlastních možností
	Prezentace vlastních výsledků
	Tvořivost (práce na projektech)

	Chápat smysl vlastní práce
	Práce v motivujícím prostředí
	Práce s přiměřeným učivem
	Hodnocení za to, co žák umí, ne za to, co neumí
	Využívání kladného hodnocení a dobrých výsledků jako motivace
	Výuka bez situací nerovnosti, ponížení apod.
	Stanovení postupných cílů
	Zařazování metod podporujících zvědavost
	Získané vědomosti a poznatky aplikovat v praktickém životě
	Osobní příklad
Kompetence k řešení problémů	Poznatky nejsou předkládány v hotové podobě
	Uplatňování mezipředmětových vztahů
	Objevování vzájemných příčin a souvislostí přírodních a společenských jevů a dějů
	Přechod od frontálního vyučování k více aktivizujícím metodám
	Široké uplatnění praktických cvičení – vyhledávání informací a následné ověřování jejich relevance
	Uplatňování základních myšlenkových operací – srovnávání, analýza, syntéza, zobecňování, abstrakce
	Rozvoj schopnosti logického uvažování
	Řešení problémů na základě kritického zhodnocení informací
	Podpora netradičních způsobů řešení
Kompetence komunikativní	Prostor pro komunikace různými formami (ústně, písemně, výtvarnými prostředky, využitím technických prostředků a internetových zdrojů)
	Dodržování etiky komunikace (věcnost, naslouchání, respektování různých názorů – originálních, nezdařených apod.)
	Základ spolupráce a společného prožívání
	Předpoklady pro poznávání sebe a vztahů k jiným
	Práce v týmu
Kompetence sociální a personální	Atmosféra demokracie a přátelství
	Kooperativní učení, spolupráce ve výuce, využití metody kritického myšlení ve vztahu k používaným zdrojům a materiálům
	Osobní odpovědnost za výsledky společné práce
	Spolupráce učitelů
	Spolupráce s rodiči a dalšími partnery
	Učit se samostatně rozhodovat a nést důsledky za svá rozhodnutí
	Demokracii a svobodu nezaměňovat za anarchii
	Nutnost dodržování mravních hodnot a slušného jednání
	Vhodnou formou prosazovat svoje zájmy
Učit se argumentovat	

	Učit se chápat bohatství a složitost citového života, rozvíjet citovou otevřenost vůči podnětům z prostředí, ve kterém žijí
	Učit se otevřeně a kultivovaně projevat své city
Kompetence občanské	Stanovení jasných pravidel pro soužití ve škole – práva, povinnosti, sankce
	Vztahy ve škole – úcta, sounáležitost, uznání
	Otevřenost vůči spolužákům
	Solidarita s druhými
	Rozvíjení kritických postojů k negativním jevům ve škole i společnosti
	Integrace žáků vyžadujících speciální péči
	Multikulturní výchova – porozumění odlišnému způsobu života lidí z jiných kultur
	Vytváření podmínek pro adaptaci žáků z jiných kulturních prostředí
	Ohleduplnost vůči starým a nemocným lidem
	Vhodné prostředí – funkční, estetické, bezpečné – spoluúčast na jeho úpravě
	Učit se ohleduplnému a citlivému vztahu k lidem, přírodě, kulturním a etickým hodnotám
	Využití osobních zkušeností žáků s komunikací v médiích, na sociálních sítích, zkušeností z četby k přiblížení myšlení a jednání druhých lidí
Kompetence pracovní	Osvojování základních pracovních dovedností a návyků
	Důsledné dodržování bezpečnosti práce při činnostech ve škole
	Účast žáků při úpravách prostředí školy
	Uplatňování sebehodnocení žáků
	Uplatňování mezipředmětových vztahů při volbě povolání
Kompetence digitální	Využívání vhodných digitálních technologií ve škole i mimo ni
	Vyhledávání a zkoušení nových technologií a aplikací

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

1. ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI

Očekávané výstupy

žák

1.1 objasní účel důležitých symbolů našeho státu a způsoby jejich používání

1.2 rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu

1.3 zdůvodní nepřijatelnost vandalského chování a aktivně proti němu vystupuje

1.4 zhodnotí nabídku kulturních institucí a cíleně z ní vybírá akce, které ho zajímají

1.5 kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí

1.6 zhodnotí a na příkladech doloží význam vzájemné solidarity mezi lidmi, vyjádří své možnosti, jak může v případě potřeby pomáhat lidem v nouzi a jak po v situacích ohrožení a obrany státu

1.7 uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích, případně neshody či konflikty s druhými lidmi řeší nenásilným způsobem

1.8 objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám

1.9 rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti

1.10 posoudí a na příkladech doloží přínos spolupráce lidí při řešení konkrétních úkolů a dosahování některých cílů v rodině, ve škole, v obci

Učivo

naše škola – život ve škole, práva a povinnosti žáků, význam a činnost žákovské samosprávy, společná pravidla a normy; vklad vzdělání pro život

naše obec, region, kraj – důležité instituce, zajímavá a památná místa, významní rodáci, místní tradice; ochrana kulturních památek, přírodních objektů a majetku

naše vlast – pojem vlasti a vlastenectví; zajímavá a památná místa, co nás proslavilo, významné osobnosti; státní symboly, státní svátky, významné dny

kulturní život – rozmanitost kulturních projevů, kulturní hodnoty, kulturní tradice; kulturní instituce; masová kultura, prostředky masové komunikace, masmédia

lidská setkání – přirozené a sociální rozdíly mezi lidmi, rovnost a nerovnost, rovné postavení mužů a žen; lidská solidarita, pomoc lidem v nouzi, potřební lidé ve společnosti

vztahy mezi lidmi – osobní a neosobní vztahy, mezilidská komunikace; konflikty v mezilidských vztazích, problémy lidské nesnášenlivosti

zásady lidského soužití – morálka a mravnost, svoboda a vzájemná závislost, pravidla chování; dělba práce a činností, výhody spolupráce lidí

2. ČLOVĚK JAKO JEDINEC

Očekávané výstupy

žák

2.1 objasní, jak může realističtější poznání a hodnocení vlastní osobnosti a potenciálu pozitivně ovlivnit jeho rozhodování, vztahy s druhými lidmi i kvalitu života

2.2 posoudí vliv osobních vlastností na dosahování individuálních i společných cílů, objasní význam vůle při dosahování cílů a překonávání překážek

2.3 rozpoznává projevy záporných charakterových vlastností u sebe i u druhých lidí, kriticky hodnotí a vhodně koriguje své chování a jednání

2.4 popíše, jak lze usměrňovat a kultivovat charakterové a volní vlastnosti, rozvíjet osobní přednosti, překonávat osobní nedostatky a pěstovat zdravou sebedůvěru

Učivo

- podobnost a odlišnost lidí** – projevy chování, rozdíly v prožívání, myšlení a jednání; osobní vlastnosti, dovednosti a schopnosti, charakter; vrozené předpoklady, osobní potenciál
- vnitřní svět člověka** – vnímání, prožívání, poznávání a posuzování skutečnosti, sebe i druhých lidí, systém osobních hodnot, sebehodnocení; stereotypy v posuzování druhých lidí
- osobní rozvoj** – životní cíle a plány, životní perspektiva, adaptace na životní změny, sebezměna; význam motivace, aktivity, vůle a osobní kázně při seberozvoji

3. ČLOVĚK, STÁT A HOSPODÁŘSTVÍ

Očekávané výstupy

žák

- 3.1 rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví, včetně duševního vlastnictví, a způsoby jejich ochrany, uvede příklady*
- 3.2 sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti, objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu domácnosti, dodržuje zásady hospodárnosti, a vyhýbá se rizikům při hospodaření s penězi*
- 3.3 na příkladech ukáže vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení, uvede příklady použití debetní a kreditní platební karty, vysvětlí jejich omezení*
- 3.4 vysvětlí, jakou funkci plní banky a jaké služby občanům nabízejí, vysvětlí význam úroku placeného a přijatého, uvede nejčastější druhy pojištění a navrhne, kdy je využít*
- 3.5 uvede a porovná nejobvyklejší způsoby nakládání s volnými prostředky a způsoby krytí deficitu*
- 3.6 na příkladu chování kupujících a prodávajících vyloží podstatu fungování trhu, objasní vliv nabídky a poptávky na tvorbu ceny a její změny, na příkladu ukáže tvorbu ceny jako součet nákladů, zisku a DPH, popíše vliv inflace na hodnotu peněz*
- 3.7 rozlišuje, ze kterých zdrojů pocházejí příjmy státu a do kterých oblastí stát směřuje své výdaje, uvede příklady dávek a příspěvků, které ze státního rozpočtu získávají občané*
- 3.8 rozlišuje a porovnává úlohu výroby, obchodu a služeb, uvede příklady jejich součinnosti*

Učivo

- majetek, vlastnictví** – formy vlastnictví; hmotné a duševní vlastnictví, jejich ochrana; hospodaření s penězi, majetkem a různými formami vlastnictví
- peníze** – funkce a podoby peněz, formy placení; rozpočet rodiny, státu; význam daní
- hospodaření** - rozpočet domácnosti, úspory, investice, úvěry, splátkový prodej, leasing; rozpočet státu, typy rozpočtu a jejich odlišnosti; význam daní
- banky a jejich služby** - aktivní a pasivní operace, úročení, pojištění, produkty finančního trhu pro investování a pro získávání prostředků
- výroba, obchod, služby** – jejich funkce a návaznost

principy tržního hospodářství – nabídka, poptávka, trh; tvorba ceny, inflace; podstata fungování trhu; nejčastější právní formy podnikání

4. STÁT A PRÁVO

Očekávané výstupy

žák

4.1 rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovná jejich znaky

4.2 rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a státu

4.3 objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů

4.4 vyloží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech a uvede příklady, jak mohou výsledky voleb ovlivňovat každodenní život občanů

4.5 přiměřeně uplatňuje svá práva včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod, rozumí povinností občana při zajišťování obrany státu

4.6 objasní význam právní úpravy důležitých vztahů – vlastnictví, pracovní poměr, manželství

4.7 provádí jednoduché právní úkony a chápe jejich důsledky, uvede příklady některých smluv upravujících občanskoprávní vztahy – osobní přeprava; koupě, oprava či pronájem věci

4.8 dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují, a uvědomuje si rizika jejich porušování

4.9 rozlišuje a porovnává úkoly orgánů právní ochrany občanů, uvede příklady jejich činnosti a spolupráce při postihování trestných činů

4.10 rozpozná protiprávní jednání, rozliší přestupek a trestný čin, uvede jejich příklady

4.11 diskutuje o příčinách a důsledcích korupčního jednání

Učivo

právní základy státu – znaky státu, typy a formy státu; státní občanství ČR; Ústava ČR; složky státní moci, jejich orgány a instituce, obrana státu

státní správa a samospráva – orgány a instituce státní správy a samosprávy, jejich úkoly

principy demokracie – znaky demokratického způsobu rozhodování a řízení státu; politický pluralismus, sociální dialog a jejich význam; význam a formy voleb do zastupitelstev

lidská práva – základní lidská práva, práva dítěte, jejich ochrana; úprava lidských práv a práv dětí v dokumentech; poškozování lidských práv, šikana, diskriminace

právní řád České republiky – význam a funkce právního řádu, orgány právní ochrany občanů, soustava soudů; právní norma, předpis, publikování právních předpisů

protiprávní jednání – druhy a postihy protiprávního jednání včetně korupce, trestní postizitelnost; porušování předpisů v silničním provozu, porušování práv k duševnímu vlastnictví

právo v každodenním životě – význam právních vztahů; důležité právní vztahy a závazky z nich vyplývající; základní práva spotřebitele; styk s úřady

5. MEZINÁRODNÍ VZTAHY, GLOBÁLNÍ SVĚT

Očekávané výstupy

žák

5.1 popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování

5.2 uvede některé významné mezinárodní organizace a společenství, k nimž má vztah ČR, posoudí jejich význam ve světovém dění a popíše výhody spolupráce mezi státy, včetně zajišťování obrany státu a účasti v zahraničních misích

5.3 uvede příklady některých projevů globalizace, porovná jejich klady a zápory

5.4 uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky pro život lidstva

5.5 objasní souvislosti globálních a lokálních problémů, uvede příklady možných projevů a způsobů řešení globálních problémů na lokální úrovni - v obci, regionu

5.6 uvede příklady mezinárodního terorismu a zaujme vlastní postoj ke způsobům jeho potírání, objasní roli ozbrojených sil ČR při zajišťování obrany státu a při řešení krizí nevojenského charakteru

5.7 vysvětlí nutnost zapojení civilních občanů v případě obrany státu

Učivo

evropská integrace – podstata, význam, výhody; Evropská unie a ČR

mezinárodní spolupráce – ekonomická, politická a bezpečnostní spolupráce mezi státy, její výhody; významné mezinárodní organizace (Rada Evropy, NATO, OSN aj.)

globalizace – projevy, klady a zápory; významné globální problémy včetně válek a terorismu, možnosti jejich řešení

7. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
	Místo, kde žijeme	
vysvětlí pojmy národ, vlast, stát	národy a národnosti menšiny	Výchova k občanství: 1.1, 1.2, 1.8, 1.9
popíše rozdíly mezi zvyky vybraných národnostních menšin zastoupených v ČR		
respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, chování, myšlení		
zaujímá tolerantní postoj k menšinám		
ctí národní tradice	vlast	
zdůrazní, proč je nutné respektovat jiné národy a národnosti		
rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu	vlastenectví	

vyjmenuje a popíše státní symboly, vysvětlí význam státních symbolů a jejich používání	stát a státní symboly	
	Majetek a bohatství	Výchova k občanství: 3.1, 3.2, 4.6
rozliší druhy majetků	majetek	
uvede způsoby nabytí majetku		
vysvětlí důvody majetkové nerovnosti		
uvede různé formy vlastnictví, ujasní vhodné nakládání s ním a způsoby jeho ochrany	vlastnictví	
objasní potřebu ochrany majetku		
objasní právní úpravu vlastnictví		
	Kultura	
vysvětlí význam slov kultura, kulturní dědictví	kultura (druhy, funkce)	Výchova k občanství: 1.3, 1.4
respektuje odlišné kultury a kulturní zvláštnosti	kulturní dědictví	1.5 Výchova ke zdraví: 1.3
orientuje se v nabídce kulturních institucí	odlišné kultury a kulturní vzorce	
popíše kulturní život v místě bydliště	kulturní instituce	
objasní mnohá nebezpečí působení masmédií na člověka	masmédiá	
posoudí vliv masmédií na veřejné mínění a chování lidí		
	Vztah člověka k přírodě	
vytváří si svůj postoj k přírodě	člověk a příroda	Výchova k občanství: 5.3, 5.4, 5.5
ochraňuje přírodu	ochrana přírody	
uvede příklady některých projevů globalizace, porovná jejich klady a zápory	globalizace	
zná globální problémy současnosti a popíše jejich příčiny i možné důsledky pro život lidstva	globální problémy lidstva a jejich řešení	
zná příklady možných způsobů řešení globálních problémů na lokální úrovni (v obci, regionu)		
	Proměny člověka	
vyjmenuje a časově odliší životní etapy člověka, které stručně charakterizuje	Životní cyklus člověka (od narození po stáří)	

	Stát a právo	Výchova k občanství: 4.1
charakterizuje stát, vysvětlí důležitost vzniku právních norem	vznik státu a státních norem	
na příkladech uvede rozdíly v typech států: stát otrokářský a feudální, stát demokratický a totalitní	historické typy států	

8. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
	Člověk jako osobnost	
zná význam slova osobnost	osobnost člověka	Výchova k občanství: 2.1, 2.2, 2.3, 2.4
vyjmenuje vlastnosti osobnosti a charakterizuje je	vlastnosti osobnosti (schopnosti, dovednosti, zájmy, vůle, charakter, temperament)	
poznává sám sebe, hodnotí své chování a jednání	typologie osobnosti	
rozvíjí své osobní přednosti a pěstuje si zdravou sebedůvěru		
	Člověk ve společnosti	
uplatňuje pravidla a normy správného chování v běžném životě	role jedince ve společnosti	Výchova k občanství: 1.6 , 1.7, 1.10 , 2.1
	Stát a právo	
vysvětlí znaky státu, typy státu, státní zřízení	právní základy státu	Výchova k občanství: 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7, 4.8
	Ústava ČR	
rozezná složky státní moci i jejich orgány a instituce	složky státní moci	
objasní smysl voleb	volby	
	Právní odvětví	
charakterizuje obsah jednotlivých druhů práv	právo občanské, obchodní, rodinné	

objasní důležitost právní úpravy manželství	zákon o rodině	Výchova k občanství: 1.6, 1.7, 1.9, 4.5, 5.6
určí výhody a nevýhody rodiny úzké a široké	manželství a rodičovství	
uvědomuje si manželství jako celoživotní svazek a určí, co k jeho trvání přispívá	práva a povinnosti občanů	
rozliší druhy náhradní rodinné péče, uvede její význam a problémy	náhradní rodinná péče	
přiměřeně uplatňuje svá práva, respektuje práva a zájmy druhých lidí	problémy v oblasti lidských práv	
zaujímá aktivní postoj proti lidské nesnášenlivosti	lidská nesnášenlivost (rasismus, xenofobie, extremistické chování, terorismus)	
zná významné dokumenty týkající se lidských práv a svobod		
orientuje se v základních právech a povinnostech vyplývajících z důležitých právních vztahů a uplatňuje je ve svém životě		
	egoismus a intolerance	
	Činnost lidí, práce, hospodaření	
spolupracuje ve skupině, přebírá odpovědnost za společné úkoly	spolupráce lidí	Výchova k občanství: 1.6, 1.7, 1.10, 4.6
chápe výhody spolupráce při uskutečňování některých cílů zaměstnání, povolání		
doloží propojenost pojmů práce, zaměstnání, povolání, poslání		
uvědomuje si potřebu různých povolání a potřebu odlišných schopností a dovedností pro jejich výkon	druhy profesí, typy škol	
zná všechny náležitosti pracovní smlouvy, podmínky vzniku a ukončení pracovního poměru a pracovní podmínky mladistvých	pracovní právo	
vyjmenuje typy nezaměstnanosti, popíše vzorec pro výpočet nezaměstnanosti	nezaměstnanost	
zná možnosti řešení nezaměstnanosti		

9. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
	Volba povolání	Výchova k občanství: 2.1, 2.2
podle vlastních schopností, dovedností a zájmů si vhodně zvolí školu pro výkon budoucího povolání	sebepoznání	
uvědomuje si potřebu určitých dovedností a schopností pro výkon povolání	vlastnosti osobnosti a budoucí povolání	
	informace o budoucím povolání	
uvědomuje si etapy, kterými prochází při volbě povolání	stadia volby povolání	
objasňuje roli ozbrojených sil ČR při zajišťování obrany státu chápe nutnost přípravy občanů k obraně státu	POKOS	5.6, 5.7
	Práva a povinnosti	Výchova k občanství: 4.5, 4.7, 4.8, 4.9, 4.10, 4.11
vysvětlí úlohy práva v životě člověka	úlohy práva	
dodržuje právní ustanovení, která se na něho vztahují, a uvědomuje si rizika jejich porušování		
objasní rozdíly trestního zákona a trestního řádu, uvádí příklady z jejich obsahu	trestní právo (trestní zákon a trestní řád)	
rozlišuje přestupek a trestní čin		
uvědomuje si příčiny a důsledky korupčního jednání		
vysvětlí nadřazenost zákonů, typy zákonů a uvádí příklady	zákony	
uvědomuje si důležitost smluv, uvádí příklady smluv upravující občanskoprávní vztahy: osobní přeprava, koupě, oprava, pronájem věci	smlouvy	
zná hierarchii soudů v ČR	soudy	
orientuje se v podmínkách nabytí a pozbytí státního občanství	státní občanství	
	Stát a jeho podoby	Výchova k občanství: 4.3

orientuje se v historických podobách státu, objasňuje jejich výhody a nevýhody	stát a jeho podoby	
uvědomuje si úlohy státu	úlohy státu	
	Nadnárodní společenství a Mezinárodní organizace	Výchova k občanství: 5.1, 5.2, 5.6
uvádí fakta z historie vzniku EU	EU	
na příkladu ČR uvede výhody a nevýhody členství v EU		
popíše funkce a objasní význam OSN a NATO při řešení významných konfliktů a při řešení kolektivní bezpečnosti	OSN	
objasňuje roli ozbrojených sil ČR při zajišťování obrany ČR i jiných států	NATO	
popisuje výhody spolupráce mezi státy		
uvádí příklady činnosti mezinárodních společenství	ES, UNESCO, UNICEF, WHO	
	Stát a hospodářství	Výchova k občanství: 3.3,3.4, 3.5,3.6,3.7, 3.8
rozlišuje a správně používá pojmy nabídka a poptávka	tržní vztahy, nabídka a poptávka	
vysvětlí, jak funguje trh zboží a trh práce	tržní mechanismy	
uvádí nástroje hotovostního a bezhotovostního placení		
uvádí příklady použití debetní a kreditní platební karty a jejich omezení		
vysvětlí význam daní z hlediska financování společensky nevýrobních oblastí (školy, kultury, zdravotnictví a soudnictví)	hospodářská politika státu (daňový systém, státní rozpočet)	
vysvětlí funkci bank a nabídku jejich služeb	ČNB, banky	
uvádí nejčastější druhy pojištění a navrhuje, kdy je využít	pojištění	

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova

Ročník	Předmět	Téma
6.	ORV	Významné osobnosti regionu

6.	ORV	Sociální role v rodině
6.	ORV	Lidská setkání
6.	ORV	Komunikace mezi lidmi
6.	ORV	Vliv peněz na kvality člověka
6.	ORV	Pomoc dětí v domácnosti
6.	ORV	Manželství a rodičovství
7.	ORV	Poznávání lidí odlišných národností a zvyků
7.	ORV	Vlastenectví
7.	ORV	Kulturní dědictví
7.	ORV	Životní cyklus člověka
7.	ORV	Osobnost člověka
7.	ORV	Vlastnosti osobnosti (schopnosti, dovednosti, zájmy, vůle, charakter, temperament)
7.	ORV	Typologie osobnosti
8.	ORV	Role jedince ve společnosti
8.	ORV	Sekty
8.	ORV	Každý má svá práva
8.	ORV	Problémy v oblasti lidských práv
8.	ORV	Lidská nesnášenlivost
8.	ORV	Egoismus a intolerance
8.	ORV	Spolupráce lidí
8.	ORV	Profesní orientace
9.	ORV	Sebepoznání
9.	ORV	Vlastnosti osobnosti a budoucí povolání

Výchova demokratického občana

Ročník	Předmět	Téma
6.	ORV	Obec - základní jednotka samosprávy
6.	ORV	Právní úprava manželství
7.	ORV	Soužití s minoritami - tolerance
7.	ORV	Stát a státní symboly
7.	ORV	Vznik státu a státních norem
7.	ORV	Historické typy států
8.	ORV	Právní základy státu
8.	ORV	Ústava ČR – nejvyšší zákon státu
8.	ORV	Složky státní moci
8.	ORV	Volby
8.	ORV	Právo občanské
8.	ORV	Právo obchodní

8.	ORV	Právo rodinné
8.	ORV	Pracovní právo
8.	ORV	Problémy v oblasti lidských práv
8.	ORV	Egoismus a intolerance
9.	ORV	Úlohy práva
9.	ORV	Trestní právo
9.	ORV	Zákony, smlouvy, sankce
9.	ORV	Státní občanství
9.	ORV	Stát a jeho podoby
9.	ORV	Úlohy státu

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Ročník	Předmět	Téma
6.	ORV	Domov, národ, vlast
6.	ORV	Zvyky a rodinné tradice
6.	ORV	Významné osobnosti evropské proslulosti
7.	ORV	Státní symboly
7.	ORV	Odlíšnost kultur
7.	ORV	Globalizace
7.	ORV	Globální problémy lidstva a jejich řešení
8.	ORV	Náboženství rozděluje svět
8.	ORV	Extremistické chování, terorismus, rasismus
9.	ORV	Státní občanství
9.	ORV	Nadnárodní společenství (význam, funkce, důležitost)
9.	ORV	Volba povolání v mezinárodní dimenzi

Multikulturní výchova

Ročník	Předmět	Téma
6.	ORV	Místo, kde žijeme
6.	ORV	Mateřský jazyk
7.	ORV	Národy a národnostní menšiny
7.	ORV	Rovnocennost etnických skupin a kultur
7.	ORV	Zvláštnosti různých etnik
7.	ORV	Vlastenectví versus nacionalismus
8.	ORV	Hlavní světová náboženství
8.	ORV	Vztahy mezi kulturami: předsudky, tolerance, empatie, diskriminace, xenofobie, rasismus, netolerance, egoismus
9.	ORV	Státní občanství
9.	ORV	Nadnárodní společenství

Environmentální výchova

Ročník	Předmět	Téma
6.	ORV	Cyklus dne, týdne, roku
6.	ORV	Domácnosti a tříděný odpad
7.	ORV	Člověk a příroda
7.	ORV	Ochrana přírody
7.	ORV	Globalizace
7.	ORV	Globální problémy lidstva a jejich řešení
9.	ORV	Mezinárodní organizace zabývající se ochranou přírody
9.	ORV	Stát - hospodářství - příroda

Mediální výchova

Ročník	Předmět	Téma
7.	ORV	Masmédia
7.	ORV	Nebezpečí působení masmédií na člověka
7.	ORV	Kritické přijímání informací
8.	ORV	Masmédia a předvolební kampaně